

PRIPREMA, UTVRĐIVANJE I USVAJANJE DRŽAVNOG BUDŽETA

KOMPARATIVNI PREGLED

Januar 2010.

U ovom dokumentu dat je prikaz komparativnih podataka u vezi sa pripremanjem, utvrđivanjem i usvajanjem državnog budžeta u nekoliko evropskih zemalja. Podaci iz prvog dijela ovog dokumenta su prikupljeni posredstvom upitnika koji je upućen na adrese parlamenata nekoliko evropskih zemalja. Prikupljeni podaci (Austrija-*Nationalrat*, Finska-*Eduskunta*, Hrvatska-*Hrvatski sabor*, Srbija-*Narodna Skupština*, Slovačka-*Narodna rada* i Slovenija-*Državni zbor*) su grupisani u nekoliko oblasti na način što su na početku svake data pitanja iz upitnika i sažetak pristiglih odgovora koja se odnose na datu oblast (u *boxovima*¹), nakon čega su uglavnom integralno prenešeni odgovori na pitanja iz upitnika. Drugi dio ovog dokumenta čine tabele koje ukratko opisuju budžetski ciklus u nekoliko zemalja, a koje su prevedene i prilagođene iz više dokumenata Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD).

Namjera priređivača ovog dokumenta je bila da prikupi informacije o pitanjima koja se kao značajna postavljaju pred crnogorski parlament i posebno Odbor za ekonomiju, budžet i finansije kao matični za pitanja budžeta. Ta pitanja se prvenstveno tiču odnosa vlade i parlamenta i njihovih odgovornosti i ovlašćenja u budžetskom ciklusu, parlamentarnog nadzora nad budžetom, uloge matičnog i ostalih parlamentarnih odbora u postupku usvajanja budžeta, vremenskih odrednica koje prate budžetski ciklus i slično.

Parlament i vlada u budžetskom ciklusu

- *Kakav je odnos vlade i parlamenta u procesu utvrđivanja i usvajanja državnog budžeta?*
- *Kako je politička odgovornost podijeljena između parlamenta i vlade u vašoj zemlji?*
- *Da li stalni odbori u vašem parlamentu izrađuju nacrt budžeta u pojedinim oblastima nadležnosti kao pregovarački alat?*
- *Na koji način odbor nadležan za pitanja budžeta i/ili drugi stalni odbor učestvuje u pregovorima između vlade i korisnika budžetskih sredstava prije nego što se predlog budžeta dostavi parlamentu ukoliko parlament i njegovi odbori uopšte učestvuju u ovoj fazi budžetskog ciklusa?*

Parlament i/ili parlamentarni odbori u većini ne učestvuju u budžetskom ciklusu prije nego što predlog budžeta utvrdi Vlada i podnese ga parlamentu. Parlament se istovremeno javlja kao korisnik budžetskih sredstava i u tom smislu može biti uključen u budžetski ciklus u preparlamentarnoj fazi, odnosno u pregovorima sa ministarstvom finansija.

Interesantan je primjer Finske, gdje uloga parlamenta počinje mnogo ranije u budžetskom ciklusu. Naime, početkom godine, Vlada uspostavlja okvir za budžet kao cjelinu i za rashode u oblastima nadležnosti različitih ministarstava. U ovoj fazi (obično u martu), opšti prikaz

¹ U *boxovima* se ponekad nakon navođenja nekog primjera budžetske prakse u zagradama navodi naziv zemlje u kojima je takva praksa zastupljena. Takvo navođenje ne isključuje neophodno mogućnost postojanja takve ili slične prakse u ostalim zemljama obuhvaćenih dokumentom iz razloga što je moguće da nije pomenuta u odgovorima dobijenim iz drugih zemalja.

ukupnih rashoda se podnosi parlamentu u formi izvještaja, odnosno Odboru za finansije, pri čemu i ostali odbori imaju pravo da svoja mišljenja podnesu Odboru za finansije u roku od dvije do tri sedmice. Na osnovu izvještaja Odbora za finansije, parlament raspravlja o troškovima za naredne četiri godine i o istom glasa. Na ovaj način parlament je u potpunosti uključen u donošenje odluke o ukupnim rashodima, odnosno opredijeljenim sredstvima prema ministarstvima.

U pristiglim odgovorima navodi se i to da je ovo veoma aktuelna tema u Narodnoj skupštini Srbije te da se očekuje dalji razvoj kontrolne uloge Narodne skupštine u postupku predlaganja i usvajanja budžeta.

U Austriji, pravni okvir postavljen je članom 51 Saveznog ustava Austrije (*Bundes-Verfassungsgesetz – B-VG*)². Kada je u pitanju politička praksa, izrada nacrta budžeta je uglavnom u nadležnosti Vlade. Glavna odgovornost pripada saveznom ministru finansija. Savezna ministarstva pripremaju prvi nacrt svojih budžeta i podnose ih saveznom ministru finansija. Savezni ministar finansija pregovara o ovim nacrtima sa saveznim ministrima. Pošto Vlada usaglasi nacрте budžeta sa saveznim ministrima, predlog budžeta podnosi parlamentu.

Nakon prvog čitanja na plenarnoj sjednici parlamenta, predlog budžeta se šalje Odboru za budžet, gdje se o njemu raspravlja u pojedinostima. Obično se amandmani dostavljaju na sjednicama odbora. O predlogu budžeta koji se usvoji na Odboru za budžet, raspravlja se i isti se usvaja na plenarnoj sjednici parlamenta (*Nationalrat*). Amandmani se mogu podnositi i tokom rasprave na plenarnoj sjednici (Gornji dom nije uključen u ovu proceduru).

Stalni odbori ne izrađuju nacрте budžeta u područjima njihove nadležnosti. Odbor za budžet nije uključen u proces izrade predloga budžeta prije nego što se isti dostavi parlamentu.

U Finskoj, u skladu sa Ustavom i zakonom, parlament uživa potpunu budžetsku autonomiju. Parlament može usvojiti ili odbiti vladin predlog budžeta ili ga može izmijeniti. U praksi, ovo pitanje je značajno kompleksnije, jer je Finska poznata kao društvo koje počiva na konsenzusu. Činjenica je da se sistem u Finskoj razlikuje od većine drugih zemalja, uključujući i Veliku Britaniju, gdje su mogućnosti prethodnog uticaja na budžet veoma male. Takva situacija se kompenzuje ovlašćenjima naknadnog nadzora nad izvršenjem budžeta.

Vlada podnosi godišnji predlog budžeta parlamentu sredinom septembra. Do tada su već okončani široki pregovori o budžetu. Početkom godine, Vlada uspostavlja okvir za budžet kao cjelinu i za rashode u oblastima nadležnosti različitih ministarstava. U ovoj fazi (obično u martu) široki prikaz ukupnih rashoda se podnosi parlamentu u formi izvještaja (tzv. bijeli papir). U sistemu Finske, to zapravo znači da se izvještaj šalje posebnom odboru, u ovom slučaju Odboru za finansije, koji se bavi izvještajem. Ostali odbori, takođe, imaju pravo da svoja mišljenja podnesu Odboru za finansije u roku od dvije do tri sedmice.

Na osnovu izvještaja Odbora za finansije, parlament raspravlja o troškovima za naredne četiri godine i o istom glasa. Na ovaj način parlament je u potpunosti uključen u donošenje odluke o ukupnim rashodima, odnosno opredijeljenim sredstvima prema ministarstvima.

Ministarstva pripremaju nacрте budžeta za svoje oblasti na osnovu predloga koje su im predstavile agencije i druge organizacije u njihovoj nadležnosti. Nacrti budžeta ministarstava se potom šalju Ministarstvu finansija. Po okončanju pregovora Ministarstva finansija sa ostalim ministarstvima, Vlada u cjelini zauzima stav o predlogu budžeta krajem avgusta. Predlog budžeta se potom podnosi parlamentu sredinom septembra.

² Savezni ustav Austrije se može naći na:

http://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Erv&Dokumentnummer=ERV_1930_1&ResultFunctionToken=daa7b43-bd3c-410d-b88d-b229af201b53&Titel=&Quelle=&ImRisSeit=Undefined&ResultPageSize=50&Suchworte=constitution;
datum pristupa: 15. januar 2010.

U Hrvatskoj, Vlada Republike Hrvatske, u skladu sa Zakonom o proračunu (Narodne novine 87/2008)³, utvrđuje predlog državnog budžeta koji do 15. novembra tekuće godine dostavlja Hrvatskom saboru na donošenje. Hrvatski sabor donosi državni budžet do kraja tekuće godine i to u roku koji omogućava primjenu državnog budžeta od 1. januara godine za koju se donosi državni budžet.

U dijelu podjele odgovornosti i ovlašćenja, a od značaja sa stanovišta budžeta, potrebno je pomenuti da je članom 112 Ustava Republike Hrvatske propisano da „Vlada Republike Hrvatske: [...] predlaže državni proračun i završni račun“, a članom 80. Ustava Republike Hrvatske propisano je da Hrvatski sabor: [...] donosi državni proračun, [...] nadzire rad Vlade Republike Hrvatske i drugih nositelja javnih dužnosti odgovornih Hrvatskom saboru [...].

Hrvatski sabor je predstavničko tijelo koji donosi sve zakone pa i državni budžet Republike Hrvatske. S druge strane Hrvatski sabor je subjekt, korisnik državnog budžeta, pa se javlja u dvostrukoj funkciji, jednom kao zakonodavac, a drugi put kao korisnik kojem se osiguravaju sredstva za rad u skladu sa zakonima koje on donosi, ali zavisno od prihoda i prioriteta s kojima Republika Hrvatska raspolaže.

Hrvatski sabor prilikom izrade nacrtu svog budžeta vodi računa, u skladu sa odredbama Zakona o proračunu, o smjernicama ekonomske i finansijske politike za trogodišnje razdoblje koje donosi Vlada Republike Hrvatske. Sekretar Hrvatskoga sabora odgovoran je za pripremu predloga budžeta, a ujedno je i nalogodavac za finansijsko i materijalno poslovanje Hrvatskoga sabora i Stručne službe Hrvatskoga sabora. Predsjednik Hrvatskoga sabora, u skladu sa članom 32 Poslovnika Hrvatskoga sabora, na predlog sekretara Hrvatskoga sabora, podnosi Ministarstvu finansija zahtjev za osiguranje sredstava za rad Hrvatskoga sabora i Stručne službe Hrvatskoga sabora. Ministarstvo finansija priprema predlog državnog budžeta Republike Hrvatske, a Vlada Republike Hrvatske nakon utvrđivanja državnog budžeta upućuje ga Hrvatskom saboru na donošenje.

U Srbiji, predlog zakona o budžetu (skr. predlog budžeta) sa obrazloženjem podnosi Vlada. Narodna skupština razmatra predlog budžeta i nakon obavljene rasprave usvaja budžet. Dakle, podjela je izvršena po principu podjele na izvršnu i zakonodavnu ulogu državne vlasti.

Predlog budžeta podnosi Vlada. Odbori Narodne skupštine ne učestvuju u pripremi nacrtu i predloga budžeta. Do sada nije ustanovljena praksa prethodnog pregovaranja između Vlade i korisnika budžetskih sredstava, kao ni praksa prethodne revizije predloga budžeta od strane Državne revizorske institucije. Radna tijela Narodne skupštine nemaju mogućnost da učestvuju u prethodnim pregovorima sa korisnicima budžetskih sredstava u postupku formulisanja nacrtu i predloga državnog budžeta. Ovo je veoma aktuelna tema u Narodnoj skupštini i očekuje se dalji razvoj kontrolne uloge Narodne skupštine u postupku predlaganja i usvajanja budžeta.

U Slovačkoj, Ministarstvo finansija je odgovorno za pripremu nacrtu budžeta. Ministarstvo podnosi Vladi predlog državnog budžeta do 30. septembra, dok Vlada utvrđuje konačan predlog budžeta. Do 15. oktobra, Vlada podnosi predlog parlamentu, koji donosi zakon o budžetu za narednu godinu uzimajući u obzir budžet javne administracije za naredne tri budžetske godine.

U Sloveniji, Skupština Republike Slovenije je vrhovno predstavničko tijelo i zakonodavna institucija, koja vrši zakonodavnu i izbornu vlast, kao i nadzor nad izvršnom granom vlasti. Vlada Republike Slovenije je tijelo odgovorno za vršenje izvršne vlasti i vrhovno tijelo

³ Tekst hrvatskog Zakona o proračunu na hrvatskom jeziku može se naći na: <http://narodne-novine.nn.hr/default.aspx>; datum pristupa: 15. januar 2010.

državne uprave u Republici Sloveniji (čl. 1 Zakona o Vladi)⁴. U okvirima svoje nadležnosti, Vlada i pojedinačna ministarstva su nezavisna i odgovorna parlamentu (čl. 110 Ustava)⁵.

U pogledu državnog budžeta, slovenački ustav predviđa da svi prihodi i rashodi države i lokalnih zajednica za finansiranje javnih troškova moraju biti obuhvaćeni njihovim budžetima. Ako se budžet ne usvoji do prvog dana kada treba da stupi na snagu, korisnici budžeta se privremeno finansiraju u skladu sa prethodnim budžetom (čl. 148 Ustava).

Vlada određuje, usmjerava i koordinira vršenje nacionalnih politika u skladu sa Ustavom, zakonom i drugim opštim aktima. S tim u vezi, ona donosi uredbе, kao i pravne, političke, ekonomske, finansijske, organizacione i druge mjere potrebne za obezbjeđenje razvoja države i regulisanje uslova u svim oblastima u nadležnosti države. Vlada predlaže parlamentu zakone, državni budžet, nacionalne programe i druge akte, određujući fundamentalne i dugoročne političke smjernice u pojedinačnim oblastima u nadležnosti države. Kroz budžetski memorandum, Vlada predstavlja parlamentu osnovne ciljeve i zadatke iz oblasti ekonomske, socijalne i budžetske politike Vlade i globalne okvire javnog finansiranja za narednu godinu. Budžetski memorandum, takođe, sadrži i globalne ciljeve u oblasti politike javnog finansiranja za narednu godinu kao polaznu osnovu za izradu nacrtа državnog budžeta (čl. 2 Zakona o Vladi). Vlada ostvaruje svoje funkcije u skladu sa ustavom, zakonom, državnim budžetom, osnovnim i dugoročnim smjernicama parlamenta (čl. 3 Zakona o Vladi). Vlada je odgovorna parlamentu za vođenje državne politike i regulisanje uslova u svim oblastima u nadležnosti države, kao i za sprovođenje zakona i drugih propisa parlamenta i kompletno djelovanje državne uprave (čl. 4 Zakona o Vladi).

Parlament i radna tijela nisu uključena u pripremu nacrtа budžeta. Samo poslaničke grupe koalicionih partija su uključene u tu fazu kako bi diskutovale o pojedinim budžetskim stavkama u pregovorima unutar vladine koalicije.

Parlamentarni nadzor budžeta

- *Kada je u pitanju budžet, kakvi zahtjevi postoje u vezi sa izvještavanjem vlade parlamentu u toku fiskalne godine? Kvartalno? Mjesečno? Godišnje? Na zahtjev parlamenta ili ovlašćenih odbora? Kombinacija navedenih?*
- *Da li je odbor za budžet u vašem parlamentu zadužen za nadzor budžeta u toku fiskalne godine? Da li eventualno postoji pododbor ili poseban odbor osnovan da bi obavljao većinu posla u vezi sa nadzorom budžeta?*
- *Koji je sastav nadzornog odbora ili pododbora i kako se njegove nadležnosti razlikuju od onih koje ima odbor za budžet?*
- *Da li postoje neke druge pojedinosti vezane za rad ovog odbora ili pododbora (na primjer: predsjedavanje od strane predstavnika opozicionih partija)?*

U zemaljama obuhvaćenim dokumentom, posvećuje se značajna pažnja nadzoru parlamenta nad izvršenjem budžeta. Tako je vlada dužna da podnosi polugodišnje izvještaje o izvršenju budžeta (Hrvatska, Slovenija, Slovačka), dok u Srbiji vlada ima istu obavezu najmanje jedanput godišnje. Parlament, takođe, ima pravo da od Vlade traži i češće dostavljanje informacija, pa tako u Srbiji Vlada podnosi izvještaj Narodnoj skupštini kad to Narodna skupština zatraži ili po sopstvenoj inicijativi, dok je i u Slovačkoj moguće da Narodna skupština zatraži informacije o izvršenju budžeta bilo kada u toku godine. Značajno je pomenuti i to da je na veb sajtu Ministarstva finansija Slovačke moguće pratiti izvršenje državnog budžeta na dnevnoj osnovi.

U Hrvatskoj, Slovačkoj i Srbiji ne postoje posebni odbori/pododbori sa specifičnom nadležnošću nadzora budžeta. Pojedine poslove koji se mogu podvesti pod nadzor obavljaju

⁴ Zakon o Vladi Republike Slovenije na slovenačkom jeziku se može naći na:

http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r02/predpis_ZAKO242.html; datum pristupa: 12. januar 2010.

⁵ Ustav Republike Slovenije na engleskom jeziku se može naći na veb adresi: <http://www.dz-rs.si/index.php?id=351&docid=25&showdoc=1>; datum pristupa: 12. januar 2010.

odbori koji se kao matična radna tijela javljaju za pitanja budžeta. U Sloveniji, međutim, koja ovom pitanju pridaje posebnu važnost, postoji Odbor za kontrolu finansija, formiran Poslovníkom kao stalno radno tijelo parlamenta. Kako bi se još više naglasila nadzorna uloga ovog odbora, većina mjesta u odboru uključujući i predsjedavajuće pripadaju predstavnicima opozicionih partija. Potpredstavajući odbora je pripadnik vladajućih partija. Situaciju u kojoj predsjedavajući i potpredsjedavajući dolaze iz oponirajućih partija imamo i u Hrvatskoj, s tim da se radi o Odboru za finansije i državni proračun, pri čemu se predsjednik Odbora bira iz redova vladajuće parlamentarne stranke, a potpredsjednik iz reda opozicionih stranaka.

U Finskoj je takođe 2007, Ustavom uspostavljeno novo radno tijelo – Odbor za reviziju. Osnovni zadatak Odbora za reviziju je nadzor nad upravljanjem vladinim finansijama i njihova usklađenost sa budžetom. U okviru ove nadležnosti, Odbor se koncentriše na opšte stanje i upravljanje vladinim finansijama, kao i na pitanja o kojima je potrebno informisati parlament. Zadatak Odbora je, takođe, da razmatra različite izvještaje koji se tiču vladinih finansija i vrši potrebne pripreme za njihovo razmatranje na plenumu. Odbor se može baviti i razmatrati sva pitanja iz svoje nadležnosti i ima pravo da o njima podnosi izvještaje na plenumu. U Austriji, o predlogu budžeta i svim izvještajima koje savezni ministar finansija dostavlja parlamentu, raspravlja se na Odboru za budžet. Ipak, Odbor za budžet može delegirati neke od svojih nadležnosti stalnom pododboru. Ovaj stalni pododbor je dužan da obavlja zadatke Odbora za budžet i u slučaju raspuštanja parlamenta.

U Austriji, kada je u pitanju izvršenje usvojenog budžeta, ne postoje zahtjevi za saveznog ministra finansija da podnosi izvještaje parlamentu. Izuzeti su posebno regulisani slučajevi, na primjer u slučaju potrebe za vanrednim finansijskim mjerama koje sprovodi ministar finansija – u tom slučaju postoji obaveza da se izvještaj podnosi parlamentu. Zakonske odredbe o ovom izvještavanju definisane su članom 51 c) stav 2 Saveznog Ustava Austrije.

O predlogu budžeta i svim izvještajima koje savezni ministar finansija dostavlja parlamentu, raspravlja se na Odboru za budžet. Po pitanju svih budžetskih mjera koje nijesu pokrivena redovnim budžetom (vanredne budžetske mjere), savezni ministar finansija mora da saraduje sa Odborom za budžet (čl. 51 b i c Saveznog Ustava Austrije).

Odbor za budžet može delegirati neke od svojih nadležnosti stalnom pododboru. Sastav svih odbora i pododborova odražava proporcionalnu zastupljenost političkih partija u parlamentu. Ovaj stalni pododbor je dužan da obavlja zadatke Odbora za budžet i u slučaju raspuštanja parlamenta (nadležnosti Odbora za budžet i njegovog stalnog pododborova su definisane članom 32 a Poslovnika parlamenta)⁶.

Pošto su budžetski iznosi u današnje vrijeme sve veći, **Finska je** ojačala parlamentarnu nadležnost nadzora kako bi unaprijedila budžetsku autonomiju parlamenta. Državna revizorska institucija je izdvojena iz Ministarstva finansija kako bi postala nezavisno tijelo koje je povezano sa parlamentom od 1. januara 2001. Državna revizorska institucija vrši godišnje revizije i revizije učinka i, ukoliko je neophodno, vanredne revizije. Izvještaj se piše nakon svake obavljene revizije, i pored ostalih, šalje se i parlamentarnom Odboru za reviziju. Pored toga, Državna revizorska institucija predstavlja godišnji izvještaj parlamentu u septembru.

Parlament i naročito Odbor za finansije, takođe, nastoje da sprovedu reformu u pogledu vladinog izvještavanja parlamenta. Pored toga, sadržaj predloga budžeta je već izmijenjen; parlament će dobijati više informacija o ciljevima različitih ministarstava i agencija. Na taj

⁶ Tekst Poslovnika austrijskog parlamenta (National Council) na engleskom jeziku može se naći: [http://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Erv&Dokumentnummer=ERV_1975_410&ResultFunctionToken=9fca6b38-a96d-4e2e-926b-2120f823f4d4&Titel=&Quelle=&ImRisSeit=Undefined&ResultPageSize=50&Suchworte=constitution](http://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Erv&Dokumentnummer=ERV_1975_410&ResultFunctionToken=9fca6b38-a96d-4e2e-926b-2120f823f4d4&Titel=&Quelle=&ImRisSeit=Undefined&ResultPageSize=50&Suchworte=constitution;);
datum pristupa: 15. januar 2010.

način, Parlament Finske raspolaže sa više mogućnosti prilikom poređenja ciljeva i rezultata kako bi i u krajnjem doprinio donošenju zrelijih političkih zaključaka.

Štoviše, u Finskoj je uspostavljeno novo radno tijelo, Odbor za reviziju. Zadatak Odbora za reviziju predviđen je Ustavom i pomenuta dopuna je stupila na snagu 1. juna 2007. Osnovni zadatak Odbora za reviziju je nadzor nad upravljanjem vladinim finansijama i njihova usklađenost sa budžetom. U okviru ove nadležnosti, Odbor se koncentriše na opšte stanje i upravljanje vladinim finansijama, kao i na pitanja o kojima je potrebno informisati parlament. Zadatak Odbora je, takođe, da razmatra različite izvještaje koji se tiču vladinih finansija i vrši potrebne pripreme za njihovo razmatranje na plenumu. Odbor se može baviti i razmatrati sva pitanja iz svoje nadležnosti i ima pravo da o njima podnosi izvještaje na plenumu.

U Hrvatskoj, Zakonom o proračunu (čl. 109, 110 i 111) propisano je da Vlada Republike Hrvatske podnosi Hrvatskome saboru, na donošenje, polugodišnji izvještaj o izvršenju budžeta do 15. septembra tekuće budžetske godine, a godišnji izvještaj do 1. juna tekuće godine za prethodnu godinu. Ujedno, Vlada Republike Hrvatske podnosi Hrvatskome saboru, na saglasnost, polugodišnji i godišnji izvještaj o izvršenju finansijskog plana izvanbudžetskih korisnika zajedno s polugodišnjim i godišnjim izvještajem o izvršenju budžeta.

Ne postoji poseban odbor ili pododbor nadležan za kontrolu državnog budžeta. Odbor za finansije i državni proračun, kao matično radno tijelo, obavlja poslove utvrđivanja i praćenja sprovođenja politike, kao i poslove u proceduri donošenja zakona u područjima koja su propisana članom 65 Poslovnika Hrvatskoga sabora, a to su, između ostalog, područja koja se odnose i na državni budžet, završni račun državnog budžeta i fondove. Odbor nije direktni regulator za nadzor državnog budžeta u toku fiskalne godine, ali razmatra i zauzima svoja stajališta o polugodišnjim i godišnjim izvještajima o izvršenju državnog budžeta, koja Vlada Republike Hrvatske podnosi Hrvatskome saboru na donošenje. Odbor za finansije i državni proračun Hrvatskoga sabora takođe raspravlja i zauzima svoja stajališta o godišnjem izvještaju Državnog ureda za reviziju u vezi sa obavljenom revizijom državnog budžeta i korisnika budžeta. Predsjednik Odbora za finansije i državni proračun bira se iz redova vladajuće parlamentarne stranke, dok se potpredsjednik Odbora bira iz reda opozicionih stranaka.

U Srbiji, Vlada izvještava Narodnu skupštinu o svom radu, a naročito o vođenju politike, o izvršavanju zakona, drugih propisa i opštih akata, o ostvarivanju plana razvoja i prostornog plana i o izvršavanju budžeta Republike. Vlada podnosi izvještaj Narodnoj skupštini kad to Narodna skupština zatraži ili po sopstvenoj inicijativi, a najmanje jedanput godišnje.

Narodna skupština može, na predlog pojedinog odbora, bez pretresa, zaključiti da od Vlade zatraži izvještaj o radu Vlade, odnosno izvještaj kojim će Vlada obavijestiti Narodnu skupštinu o pitanjima vođenja politike, izvršavanja zakona, drugih propisa i opštih akata, u određenoj oblasti. Izvještaj Vlade predsjednik Narodne skupštine, odmah po prijemu, dostavlja narodnim poslanicima, radi upoznavanja. Narodna skupština može da odluči, na predlog odbora koji je razmotrio izvještaj Vlade, da se razmatranje izvještaja obavi i na sjednici Narodne skupštine.

U Srbiji nije ustanovljen Odbor za budžet u Narodnoj skupštini, a nema ni posebno definisanih postupaka za kontrolu izvršavanja državnog budžeta od strane Narodne skupštine.

U Slovačkoj, u skladu sa Zakonom o budžetskim pravilima javne administracije i odgovarajućim izmjenama i dopunama, Ministarstvo finansija podnosi polugodišnji izvještaj o izvršenju državnog budžeta Vladi, a potom i Narodnoj skupštini. Moguće je da Narodna skupština zatraži informacije o izvršenju budžeta bilo kada u toku godine. Značajno je pomenuti i to da je na vebsajtu Ministarstva finansija moguće je pratiti izvršenje državnog budžeta na dnevnoj osnovi.

U Slovačkoj, ne postoji pododbor niti poseban odbor zadužen za nadzor budžeta.

Priprema državnog budžeta prema programima takođe dozvoljava praćenje rashoda budžetskih korisnika na transparentniji način. Ono omogućava praćenje procedure pripreme i registracije kapitalnih projekata od strane nadležnih ministarstava i njihovu konsolidaciju na ministarskom nivou.

U Sloveniji, Vlada je odgovorna pred parlamentom kada je u pitanju izvršenje centralnog vladinog budžeta. U julu svake godine, ministar odgovoran za finansije izvještava Vladu o izvršenju budžeta za prvu polovinu godine. Ovaj izvještaj je Vlada dužna da podnese parlamentu.

U Sloveniji, pak, temeljnu kontrolu nad izvršenjem budžeta sprovodi Odbor za kontrolu javnih finansija, koji je jedan od stalnih odbora parlamenta (nema pododbor). Poslovníkom parlamenta⁷ je predviđeno da je rukovodeće mjesto u odboru kao i većina mjesta pripada opoziciji. U tekućem sazivu parlamenta, Odbor se sastoji od 11 članova – 6 iz opozicionih i pet iz vladajućih partija. Predsjedavajući i potpredsjedavajući pripadaju različitim oponirajućim partijama. Takav sastav i ovlaštenja odbora naglašavaju njegovu nadzornu ulogu.

Slovenija

U skladu sa Poslovníkom o radu Nacionalnog parlamenta, Odbor za kontrolu javnih finansija ima sljedeće nadležnosti:

- ❖ kontroliše sprovođenje državnog budžeta i finansijskih planova Instituta za penziono i invalidsko osiguranje Slovenije i javnu instituciju Radiotelevizija Slovenija u pogledu zakonitosti, svrhe i učinkovitosti trošenja i preciznosti njihovih finansijskih izvještaja na osnovu izvještaja Revizorskog suda,
- ❖ prati izvršenje budžeta lokalnih zajednica koje dobijaju dopunska finansijska sredstva kako bi dopunile svoje budžete i nadzire namjeravanu upotrebu resursa izdvojenih iz državnog budžeta,
- ❖ kontroliše realizaciju finansijskih planova i preciznost finansijskih izvještaja javnih fondova, javnih preduzeća i javnih instituta čiji je osnivač Republika Slovenija,
- ❖ podnosi izvještaje Nacionalnom parlamentu o sprovedenom nadzoru i predlaže neophodne mjere.

Parlamentarna faza budžetskog ciklusa

- *Koji je rok za podnešenje predloga budžeta parlamentu od strane vlade, odnosno koliko vremena parlament ima na raspolaganju za razmatranje predloga budžeta?*
- *Pošto je predlog budžeta dostavljen parlamentu, da li drugi odbori osim odbora za budžet razmatraju budžet u oblastima za koje su nadležni? Možete li ukratko opisati postupak usvajanja budžeta u parlamentu?*

Rok za podnošenje budžeta parlamentu od strane vlade, kada su u pitanju zemlje obuhvaćane istraživanjem, kreće se od početka septembra (Finska) do 15. novembra (Hrvatska), pri čemu je u Slovačkoj, Sloveniji i Estoniji i Mađarskoj taj rok kraj septembra ili prva polovina oktobra, a u Austriji kraj oktobra.

Iz većine dostavljenih odgovora može se zaključiti da u razmatranju budžeta učestvuje nadležno radno tijelo, kao i drugi zainteresovani odbori u okvirima njihove nadležnosti koji svoja mišljenja upućuju plenumu (Hrvatska) ili nadležnom radnom tijelu koje priprema zajednički izvještaj sa svim podnešenim amandmanima, svojim mišljenjem o podnešenim amandmanima, kao i svojim amandmanima, koji se potom upućuje na plenum (Slovačka, Slovenija).

⁷ Tekst Poslovníka slovenačkog parlamenta na engleskom jeziku može se naći na: <http://www.dz-rs.si/index.php?id=271&docid=34&showdoc=1>; datum pristupa: 15. januar 2010.

U Finskoj, pak, Odbor za finansije ima 21 člana i 19 zamjenika. Prilikom razmatranja budžeta, Odbor za finansije se dijeli u osam pododbora (svaki pododbor ima 11 članova). Ovi pododbori razmatraju dio budžeta koji se odnosi na njihov poseban sektor. Pododbor za oporezivanje razmatra dio koji se odnosi na prihode kao i poreske zakone, dok se ostalih sedam pododbora bavi rashodima. U toku gotovo dva mjeseca, pododbori na zatvorenim sjednicama prikupljaju izvještaje stručnjaka – obično se čuje 400 do 500 mišljenja – (funkcionera zaposlenih u svakom ministarstvu i vladinim agencijama, mišljenja raznih drugih organizacija, preduzeća i slično). Nakon što se čuju mišljenja stručnjaka, pododbor sprovodi završnu raspravu na kojoj se donosi odluka kako će se pristupiti izmjenama vladinog predloga. U Austriji, parlamentarna praksa je takva da tokom rasprave o budžetu u Odboru za budžet članovi odbora odrede svoje zamjenike iz drugih odbora kada se raspravlja o posebnim budžetskim oblastima (na primjer, kada se raspravlja o budžetu Ministarstva spoljnih poslova, članovi odbora za spoljne poslove se kandiduju za raspravu i glasanje).

U Austriji, budžet pokriva jednu 'finansijsku' godinu, što je pravno definisano kao kalendarska godina. Vlada je dužna da predlog budžeta dostavi parlamentu najmanje 10 sedmica prije kraja finansijske godine. U izuzetnim slučajevima, ona može uz predlog budžeta dostaviti i odvojene predloge budžeta za jednu ili dvije naredne godine (detaljnije odredbe su predviđene članom 51 Saveznog ustava Austrije).

Politička je praksa posljednjih godina bila da se i odvojeni budžeti za naredne dvije godine usvajaju u isto vrijeme. U slučaju da Vlada ne uspije da pripremi predlog budžeta, poslanici mogu podnijeti predlog budžeta parlamentu (čl. 51 Saveznog ustava Austrije). U slučaju da se budžet ne usvoji, primjenjuje se budžet od prethodne godine (jedna dvanaestina budžeta za svaki mjesec) (čl. 51a Saveznog ustava Austrije).

Iz publikacije:

Ka razvoju međunarodnih standarda u demokratskim parlamentima (eng. *Toward the Development of International Minimum Standards for the Functioning of Democratic Legislatures*), (Vašington: Nacionalni demokratski institut, januar 2007), str. 44.

Državni budžet je jedan od najvažnijih zakonskih akata koji dolazi pred parlament. Kao sa svim zakonskim aktima, parlament ima pravo da razmatra, djeluje amandmanski i usvaja budžet [...] Uloga parlamenta u datom procesu je od posebne važnosti jer faza u odborima dozvoljava detaljnu analizu i razmatranje mišljenja javnosti, dok u je u fazi na plenumu dozvoljena rasprava. Da bi se došlo do plenarne faze, parlament ima na raspolaganju jedan razuman period u kojem razmatra budžet. Ovo je u skladu sa Principima Komonvelta (eng. *Commonwealth Principles*) koji su usaglašeni od strane vlada članica Parlamentarne asocijacije Komonvelta, u kojima stoji "da bi trebalo da postoji adekvatno parlamentarno razmatranje predloženog zakona." Organizacija za ekonomske odnose i saradnju (OECD) još eksplicitnije navodi da „ni u kom slučaju ne treba ostaviti parlamentu rok kraći od tri mjeseca za razmatranje budžeta“.

Parlamentarna praksa je takva da tokom rasprave o budžetu u Odboru za budžet članovi odbora odrede svoje zamjenike iz drugih odbora kada se raspravlja o posebnim budžetskim oblastima (na primjer, kada se raspravlja o budžetu Ministarstva spoljnih poslova, članovi odbora za spoljne poslove se kandiduju za raspravu i za glasanje). Rasprava u Odboru traje nekoliko dana. Nakon što se o predlogu budžeta glasa, šalje se na plenum, gdje se o njemu raspravlja još sedmicu-dvije, prije nego što se o njemu glasa.

U parlamentu Finske, razmatranje državnog budžeta traje oko tri mjeseca. Razmatranje počinje preliminarnom raspravom na plenarnoj sjednici, što predstavlja jednu od najznačajnijih rasprava u parlamentu. Nakon ove rasprave, predlog se šalje Odboru za finansije. Ostali parlamentarni odbori imaju pravo da dostave mišljenja Odboru za finansije u roku od 30 dana.

Odbor za finansije ima 21 člana i 19 zamjenika. Prilikom razmatranja budžeta, Odbor za finansije se dijeli u osam pododbora (svaki pododbor ima 11 članova). Ovi pododbori

razmatraju dio budžeta koji se odnosi na njihov poseban sektor. Pododbor za oporezivanje razmatra dio koji se odnosi na prihode kao i poreske zakone, dok ostalih sedam pododbora se bavi rashodima.

Pododbori utroše gotovo dva mjeseca prikupljajući izvještaje stručnjaka po pitanju vladinog predloga zakona. Pored izvještaja od funkcionera zaposlenih u svakom ministarstvu i vladinim agencijama, pododbori također prikupljaju mišljenja raznih drugih organizacija, preduzeća, u zavisnosti od teme. Obično se saslušaju mišljenja po pitanju budžeta od oko 400-500 stručnjaka. To se dešava na sjednicama pododbora koje su zatvorene za javnost. Na osnovu izvještaja stručnjaka, članovi pododbora stiču jasnu sliku o budžetskom okviru u administrativnom pogledu o razmatranom pitanju. Nakon što se čuju mišljenja stručnjaka, pododbor sprovodi završnu raspravu na kojoj se donosi odluka kako će se pristupiti izmjenama vladinog predloga. Izmjene su uglavnom neznatne u monetarnom smislu. Pododbori obično završavaju izvještaje početkom decembra a Odbor za finansije odobrava budžet razmatrajući ga član po član. U ovoj fazi se puno puta glasa, ali u praksi se vrlo malo izmjena unosi u izvještaje koje pripremaju pododbori. Glasanje je obično podijeljeno na liniji vlada – opozicija. Odbor za finansije završava izvještaj uglavnom početkom decembra kada se isti šalje plenumu.

Na plenarnoj sjednici se vodi detaljna rasprava o svakom segmentu budžeta (rasprava u pojedinostima). U ovoj fazi se glasa o svim amandmanima čiji su predlagači poslanici. Po pravilu, rezultat nakon nekoliko stotina izglasavanja jeste usvajanje budžeta u obliku predloženom u izvještaju Odbora za finansije, bez izmjena koje su predložene na plenarnoj sjednici.

Nakon što parlament usvoji predlog budžeta (obično se to dešava pred Božić), isti se objavljuje u Službenom listu Finske. Nakon toga, sve je spremno za izvršenje budžeta.

U Hrvatskoj, Vlada Republike Hrvatske utvrđuje prijedlog državnog budžeta i projekcija i podnosi ih Hrvatskom saboru na donošenje do 15. novembra tekuće godine. Hrvatski sabor donosi državni budžet s projekcijama za sljedeće dvije budžetske godine do kraja tekuće godine i to u roku koji omogućuje primjenu državnog budžeta od 1. januara godine za koju se donosi državni budžet.

Predlog državnog budžeta, koji je Vlada Republike Hrvatske uputila u saborsku proceduru, osim matičnog radnog tijela Odbora za finansije i državni proračun raspravljaju i drugi zainteresovani parlamentarni odbori, koji svoje stavove u pisanom izvještaju dostavljaju na plenarnu sjednicu Hrvatskoga sabora. Nakon sprovedene rasprave o državnom budžetu, na plenarnoj sjednici Hrvatskog sabora, Vlada Republike Hrvatske se mora izjasniti o predloženim amandmanima (u roku tri dana) koje su na državni budžet podnijeli ovlašćeni predlagači (poslanici, klubovi poslanika, parlamentarni odbori, Vlada Republike Hrvatske). Nakon izjašnjavanja Vlade Republike Hrvatske o predloženim amandmanima, Hrvatski sabor, na plenarnoj sjednici, glasa o predloženim amandmanima (koji ukoliko se prihvate postaju sastavni dio državnog budžeta) i donosi državni budžet i projekcije za sljedeće dvije godine.

U Srbiji, budžet Republike za narednu godinu donosi se najkasnije do kraja drugog redovnog zasijedanja Narodne skupštine. Drugo redovno zasijedanje počinje prvog radnog dana u oktobru. Redovno zasijedanje ne može trajati duže od 90 dana.

Prije pretresa na sjednici Narodne skupštine, predlog budžeta razmatraju odbori Narodne skupštine i svoje izvještaje, sa obrazloženim predlozima, dostavljaju Odboru za finansije. Odbor za finansije razmatra predlog budžeta i izvještaje pojedinih odbora i o tome dostavlja izvještaj Narodnoj skupštini.

Predlog budžeta pretresa se na sjednici Narodne skupštine, u načelu i u pojedinostima. Glasanje o predlogu budžeta u načelu, pojedinostima i u cjelini obavlja se u danima za glasanje. Predsjednik Narodne skupštine može da odredi dane za glasanje o predlogu

budžeta u toku sjednice ne čekajući da se završi rasprava u načelu i pojedinostima po ostalim tačkama dnevnog reda.

U Slovačkoj, budžetski proces traje više mjeseci. U prvom periodu pripreme državnog budžeta rade se makroekonomske analize i projekcije za narednu godinu koje predstavljaju polaznu osnovu za pripremu narednog državnog budžeta. Početkom aprila, administratori budžetskih poglavlja [rukovodioci potrošačkih jedinica] predstavljaju svoje predloge Ministarstvu finansija, nakon čega započinje najznačajniji period za administratore budžetskih poglavlja, a to su pregovori sa Ministarstvom finansija.

Ministarstvo finansija predlaže limite budžetskih prihoda i rashoda administratorima budžetskih poglavlja u skladu sa prioritetima potrošačkih jedinica, nakon čega Vlada utvrđuje budžetski okvir za naredne tri godine na osnovu ažuriranih makroekonomskih projekcija. Ministarstvo finansija podnosi nacrt budžeta Vladi do 30. septembra, nakon čega Vlada utvrđuje konačnu verziju državnog budžeta. Vlada je dužna da do 15. oktobra dostavi predlog budžeta parlamentu.

Predlog budžeta se razmatra na drugom i trećem čitanju u Narodnoj skupštini. Predlog se dostavlja svim odborima sa izuzetkom Odbora za ustavna i zakonodavna pitanja i Odbora za nespojivost funkcija. Nakon razmatranja na odborima, Odbor za finansije, valutu i budžet priprema zajednički pisani izvještaj za sve odbore.

Nakon rasprave u odborima – o predlogu budžeta se raspravlja na plenumu. Po završetku diskusije o budžetu, Odbor za finansije, valutu i budžet priprema konačan izvještaj o predlogu budžeta. Parlament donosi Zakon o državnom budžetu za narednu budžetsku godinu i uzima u obzir budžet javne administracije za naredne tri budžetske godine.

U Sloveniji, Vlada podnosi predlog budžeta za narednu godinu najkasnije do 1. oktobra tekuće godine. Predsjednik parlamenta zakazuje sjednicu parlamenta na kojoj se predstavlja budžetski memorandum i predlog državnog budžeta najkasnije u roku od deset dana od dana podnošenja predloga budžeta.

Budžetski memorandum i predlog budžeta na sjednici parlamenta predstavljaju predsjednik Vlade i ministar finansija. Povodom predstavljanja ovih dokumenata ne vodi se rasprava. Poslanici, poslanički klubovi i radna tijela mogu podnijeti amandmane na predlog budžeta najkasnije u roku od deset dana od dana održavanja sjednice parlamenta na kojoj je predstavljen predloga budžeta.

U roku od 15 dana od prezentacije budžetskog memoranduma i predloga budžeta na sjednici parlamenta, nadležno radno tijelo zauzima stav o svim podnešenim amandanima, usvaja svoje amandmane i izrađuje izvještaj koji se upućuje predsjedniku parlamenta.

U roku od 30 dana od prezentacije budžetskog memoranduma i predloga budžeta na sjednici parlamenta, Vlada zauzima stav o podnešenim amandanima i, na osnovu iznijetih mišljenja i najskorijih analiza ekonomskih trendova, kao i izvršenja državnog budžeta u tekućoj godini, priprema dodatni predlog budžeta koji podnosi parlamentu.

Dodatni predlog budžeta je novi integrisani tekst predloga budžeta u koji su uvršteni amandmani sa kojima je Vlada saglasna i unijete izmjene koje Vlada smatra neophodnim. Vlada u obrazloženju objašnjava na koji način je uzela u obzir podnešene amandmane ovlašćenih predlagača i koje dodatne, neophodne izmjene su unešene u predlog budžeta.

Uloga državne revizorske institucije

- *Da li postoji Državna revizorska institucija u vašoj zemlji? Ako postoji, koje su njene obaveze u pogledu izvještavanja parlamenta?*

U svim zemljama obuhvaćenim istraživanjem postoji revizorska institucija zadužena za praćenje potrošnje javnih sredstava. U pitanju su nezavisne institucije koje u većini imaju obavezu izvještavanja parlamenta o svojim nalazima npr. nakon svake revizije (Austrija, Finska, Slovenija). Obaveza podnošenja godišnjeg izvještaja parlamentu postoji u Finskoj gdje se isti podnosi parlamentu u septembru; u Hrvatskoj, gdje godišnje izvještaje o svom radu i izvještaje o obavljenim revizijama Državni ured za reviziju podnosi parlamentu do kraja tekuće za prethodnu godinu; zatim u Srbiji, gdje Državna revizorska institucija podnosi Narodnoj skupštini godišnji izvještaj i posebne izvještaje o svom radu; u Slovačkoj gdje se o rezultatima revizorske aktivnosti u prošloj kalendarskoj godini parlament izvještava do kraja marta tekuće; i u Sloveniji, gdje Računski sud podnosi jednom godišnje na razmatranje parlamentu izvještaj o radu, a jedanput u dva mjeseca, administracija suda obavještava predsjedavajućeg Odbora za kontrolu javnih finansija o tekućim revizijama.

U Austriji, Državna revizorska kancelarija (Savezni revizorski sud) je nadležna za praćenje potrošnje javnih sredstava na nivou država, provincija, opština i ostalih pravnih tijela definisanih zakonom. O svim svojim nalazima ona podnosi izvještaj parlamentu. Revizorski sud sačinjava završne račune o saveznom budžetu i podnosi ih parlamentu. Nadležnosti Državne revizorske kancelarije su definisane članovima 121-128 Saveznog Ustava Austrije.

Kako se današnji proces odnosi na velike sume novca, **u Finskoj** je povećana parlamentarna nadzorna uloga u cilju unapređenja budžetske autonomije parlamenta: Državna revizorska institucija je izdvojena iz Ministarstva finansija kako bi postala nezavisno tijelo koje je povezano sa parlamentom od 1. januara 2001.g.

Slovačka

Odnos između vrhovne revizorske institucije (SAO) i parlamenta se sastoji u sljedećem:

- ❖ SAO podnosi parlamentu izvještaj o rezultatima revizorske aktivnosti u prošloj kalendarskoj godini najkasnije do kraja marta naredne godine. Takvi izvještaji o revizorskim nalazima se podnose parlamentu bilo kada na zahtjev parlamenta.
- ❖ SAO priprema mišljenje o finansijskom izvještaju Slovačke koje podnosi parlamentu.
- ❖ Na zahtjev parlamenta SAO daje mišljenje o predloženim procjenama u državnom budžetu.
- ❖ Na osnovu odluke parlamenta, SAO vrši reviziju za parlament u okvirima svojim ovlaštenja.
- ❖ Reviziju finansijskog izvještaja parlamenta vrši revizor koga odredi SAO.
- ❖ Parlament bira i opoziva predsjednika i potpredsjednika SAO (razlozi za razrješenje su predviđeni zakonom).

Državna revizorska institucija sprovodi godišnje revizije i revizije o učinku i, po potrebi, vanredne revizije. Izvještaj se sačinjava nakon svake revizije i dostavlja se, između ostalih, i parlamentarnom Odboru za reviziju. Pored navedenog, Državna revizorska institucija u septembru predstavlja parlamentu godišnji izvještaj o svom radu.

U Hrvatskoj, u skladu s odredbama člana 11. Zakona o državnoj reviziji (Narodne novine 49/03 - pročišćeni tekst i 177/04)⁸, Državni ured za reviziju podnosi Hrvatskom saboru godišnje izvještaje o svom radu i izvještaje o obavljenim revizijama. Izvještaji se podnose do kraja tekuće za prethodnu godinu. U navedenom izvještaju, Državni ured za reviziju iznosi i podatke o obavljenoj reviziji državnog budžeta i korisnika budžeta, te se o iznijetim podacima raspravlja na parlamentarnim odborima, a zatim na plenarnoj sjednici Hrvatskoga sabora. Nakon provedene rasprave, Hrvatski sabor donosi zaključak o predmetnom izvještaju Državnog ureda za reviziju.

U Srbiji, Državna revizorska institucija (DRI) je osnovana 2005. godine. Državna revizorska institucija je najviši državni organ revizije javnih sredstava u Republici Srbiji, samostalna je i podleže nadzoru Narodne skupštine, kojoj i odgovara. DRI podnosi Narodnoj skupštini godišnji izvještaj i posebne izvještaje o svom radu.

⁸ Tekst hrvatskog Zakona o državnoj reviziji na hrvatskom jeziku se može naći na: <http://narodne-novine.nn.hr/default.aspx>; datum pristupa: 16. januar 2010.

U Slovačkoj, postoji Vrhovna revizorska kancelarija Republike Slovačke (SAO SR) koja je nezavistan organ vlasti koja vrši reviziju upravljanja budžetskim sredstvima koja se u skladu sa zakonom odobravaju od strane parlamenta ili Vlade. SAO je, dakle, nezavisna revizorska institucija.

U Sloveniji postoji Računski sud koji u skladu sa Ustavom predstavlja najviši organ vlasti za nadzor državnih računa, državnog budžeta i javnih rashoda. U svom djelovanju je nezavistan i obavezan samo Ustavom i zakonom. Najmanje jednom godišnje, Računski sud podnosi na razmatranje parlamentu izvještaj o radu. Isto tako, nakon svake revizije, izvještaj se dostavlja parlamentu. Jedanput u dva mjeseca, administracija suda obavještava predsjedavajućeg Odbora za kontrolu javnih finansija o tekućim revizijama.

TABELARNI PRIKAZ BUDŽETSKIH CIKLUSA U NEKOLIKO EVROPSKIH ZEMALJA

Budžetski ciklus u Austriji - Fiskalna godina = kalendarska godina	
Maj	Izrada srednjoročnih prognoza unutar Ministarstva finansija.
Jun	Ministarstvo finansija izdaje budžetske cirkulare koji uključuju gornje granice rashoda za svako ministarstvo.
Kraj juna i jul	Ministarstva podnose predloge za raspodjelu sredstava u odgovoru na gornje granice rashoda predložene od strane Ministarstva finansija. Razmjena informacija o neusaglašenim pitanjima između Ministarstva finansija i resornih ministarstava.
Kraj avgusta	Diskusija i dogovori na ministarskom nivou o gornjim granicama rashoda za svako ministarstvo.
Septembar	Žalbe Kancelaru za usaglašavanje, ukoliko je potrebno.
Oktobar	Finalizacija budžetske dokumentacije.
Kraj oktobra	Podnošenje budžeta parlamentu.

Izvor: <http://www.oecd.org/dataoecd/57/47/40961371.pdf>, str. 9; datum pristupa: 25. 12. 2009.

Budžetski ciklus u Estoniji	
Januar	Ministarstvo finansija upućuje budžetske cirkulare resornim ministarstvima sa rasporedom.
Mart	Resorna ministarstva podnose Ministarstvu finansija četvorogodišnje organizacione razvojne planove zajedno sa finansijskim planovima.
Mart/april	Odjeljenje za ekonomske analize Ministarstva finansija izdaje prolječne makroekonomske prognoze.
April	Ministarstvo finansija pregovara sa resornim ministarstvima i priprema nacrt Strategije državnog budžeta za raspravu u Kabinetu.
Maj	Kabinet odobrava Strategiju državnog budžeta nakon čega se ista objavljuje. Ministarstvo finansija izdaje budžetske dekrete sa zvaničnim budžetskim kovertama za resorna ministarstva.
Jun	Resorna ministarstva podnose Ministarstvu finansija predloge budžeta za narednu godinu i organizacione operative planove.
Avgust	Pregovori o budžetu između Ministarstva finansija i resornih ministarstava.
Avgust	Odjeljenje za ekonomske analize Ministarstva finansija objavljuje ljetnje makroekonomske prognoze. Finalizacija budžetskih procjena i izrada memoranduma.
Septembar	Kabinet odobrava nacrt budžeta.
Do 1. oktobra	Budžet se podnosi parlamentu i objavljuje se budžetski memorandum.
Decembar	Parlament donosi budžet.

Izvor: <http://www.oecd.org/dataoecd/59/23/42007202.pdf>, str. 12; datum pristupa: 25. 12. 2009.

Budžetski ciklus u Finskoj	
Decembar-januar	Ministarstva upućuju Ministarstvu finansija preliminarne budžetske predloge sa planom za naredne tri godine.
Januar-februar	Razgovor između Ministarstva finansija i ministarstava.
Mart	<i>Rasprava na vladi o gornjim grancima rashoda</i> – Vlada odlučuje o potrošačkom limitu za svako ministarstvo.
April	Diskusija u parlamentu o budžetskim programskim politikama.
Maj	Ministarstva upućuju Ministarstvu finansija nacрте budžeta.
Jul	Objavljaju se nacrti budžeta ministarstava i prvi nacrt ukupnog budžeta pripremljenog od strane Ministarstva finansija.
Sredina avgusta	Bilateralne diskusije između Ministarstva finansija i drugih ministarstava.
Kraj avgusta	<i>Sjednica vlade posvećena budžetu</i> – Odluka o konačnom predlogu budžeta
Početak septembra	Predlog budžeta se podnosi parlamentu
1 januar	Početak fiskalne godine

Izvor: <http://www.oecd.org/dataoecd/52/63/40140552.pdf>, str. 125; datum pristupa: 25. 12. 2009.

Budžetski ciklus u Mađarskoj	
Fiskalna godina u Mađarskoj je kalendarska godina	
Januar-april	Ministarstvo finansija razvija makroekonomske pretpostavke i procijene koje se finalizuju u dokumentu Ekonomske smjernice.
15. april	Ministarstvo finansija podnosi vladi Ekonomske smjernice na odobrenje, nakon čega se šalju resornim ministarstvima.
Početak juna	Budežtski cirkular, na temelju Ekonomskih smjernica, šalje se ministarstvima, a isti sadrži čisto tehničke pretpostavke za razvoj budžeta, kao što su rast BDP-a, stopa zaposlenosti, inflacije i sl, kao i rokove za podnošenje.
	Premijer upućuje kovertе koje sadrže nominalne troškovne granice za budžetska poglavlja.
Jul-avgust	Razvoj nacрта budžeta od strane ministarstava i diskusija sa Ministarstvom finansija u vezi sa rashodima za tekuće aktivnosti i sugestijama za novu raspodjelu sredstava.
31. avgust	Ministarstvo finansija upućuje predlog budžeta vladi.
Septembar	Finalizacija predloga budžeta sa eksternim partnerima kao što je Državna revizorska kancelarija.
30. septembar	Predlog budžeta se ponosi parlamentu.

Izvor: <http://www.oecd.org/dataoecd/53/12/40140155.pdf>, str. 24; datum pristupa: 25. 12. 2009.

Budžetski ciklus u Hrvatskoj	
Kraj aprila	Srednjoročne ekonomske i fiskalne smjernice pripremljene i predstavljene vladi od strane Ministarstva finansija.
15 maj	Vlada usvaja budžetske smjernice.
Kraj maja	Na osnovu smjernica, Ministarstvo finansija izdaje instrukcije budžetskim i vanbudžetskim korisnicima kao i lokalnim i regionalnim jedinicama vlasti u vezi sa razvojem budžetskih predloga.
Kraj juna	Budžetski korisnici dostavljaju predloge finansijskih planova nadležnom ministarstvu.
Jul-oktobar	Ministarstvo finansija razmatra pristigle predloge i stavlja ih u ravan sa procijenjenim prihodima. Nakon toga slijede pregovori između Ministarstva finansija i ostalih ministarstava.
15. oktobar	Ministarstvo finansija priprema nacrt budžeta uključujući i nacrt konsolidovanog budžeta i dostavlja ga Vladi.
Kraj oktobra	Vlada razmatra i donosi odluku o konačnom predlogu budžeta na osnovu predloga Ministarstva finansija i drugih ministarstava.
15. novembar	Vlada ili lokalna izvršna vlast dostavlja predlog budžeta i konsolidovani budžet parlamentu ili lokalnom reprezentativnom tijelu na usvajanje.
Kraj decembra	Parlament ili lokalno reprezentativno tijelo donosi budžet koji se potom objavljuje u Narodnim novinama.

Izvor: <http://www.oecd.org/dataoecd/52/29/40139819.pdf>; str. 21; datum pristupa: 25. 12. 2009.

Budžetski ciklus u Sloveniji	
April	Institut za makroekonomske analize i razvoj (IMAD) objavljuje prolječne ekonomske prognoze.
April-maj	Preliminarni razgovori između Ministarstva finansija i resornih ministarstava u vezi sa prioritetima za novu budžetsku godinu (godinu nakon naredne budžetske godine i izmjenama budžeta za narednu godinu).
Maj	Premijer, ministar finansija i direktor IMAD-a predstavljaju Vladi nacrt Memoranduma o budžetu na prvoj sjednici o budžetu. Kabinet odlučuje o ukupnim nominalnim okvirnim rashodima za novu budžetsku godinu (uključujući i ciljne brojke za deficit ili suficit) i smjernice za nadopunjavanje nacrta Memoranduma o budžetu (uključujući i nacionalne prioritete za budžetski period).
Maj-jun	Sastanci Ministarstva finansija i resornih ministarstava u vezi sa raspodjelom rashoda po budžetskim korisnicima, budžetskim potrošačkim oblastima i glavnim programima za novu budžetsku godinu i izmjene budžeta za narednu godinu.
Jun	Na predlog Ministarstva finansija, Kabinet na drugoj sjednici Vlade o budžetu odlučuje o raspodjeli rashoda po budžetskim korisnicima, budžetskim potrošačkim oblastima i glavnim programima za novu budžetsku godinu i izmjenama budžeta za narednu godinu. U roku od deset dana po završetku Druge budžetske sjednice, Ministarstvo finansija šalje cirkularno pismo budžetskim korisnicima u vezi sa pripremom finansijskih planova i programa razvoja.
Jun-avgust	Ministarstva podnose finansijske planove i programe razvoja Ministarstvu finansija.
Septembar	Ministar finansija podnosi Kabinetu budžet za novu budžetsku godinu, memorandum o budžetu i predložene izmjene budžeta za narednu godinu.
Septembar	Vlada podnosi budžet za novu budžetsku godinu, memorandum o budžetu i predložene izmjene budžeta za narednu godinu nacionalnom parlamentu.

Izvor: <http://www.oecd.org/dataoecd/24/53/39997582.pdf>; str. 65; datum pristupa: 25. 12. 2009.